

Protocol dalla radunanza communal digl cumegn da Surses digls 29 da schaner 2024 (nr. 01-2024)

Li ed oura	Sala Grava a Savognin, allas 20.00
Preschaints:	559 votantas e votants (NB: siva la votaziun da tractanda 2 on divers votants/as deplorablaintg banduno la radunanza. Ins ò dantant desistia da dumbrar da nov las persungas cun dretg da votar preschaintas).
Parsoura:	Daniel Wasescha, mastral
Actuar:	Beat Jenal, canzlist

1. Bavagnaint ed elecziun digls dombravouschs

Perveia dalla partecipaziun da record pò igl mastral darveir la sia ampresa radunanza communal pir cun en retard da 15 minutas. Siva d'ena curta infurmaziun davart igl adiever digl lungatg e la practica da rediger e publitgier igl protocol dalla radunanza communal, constatescha igl mastral tgi la radunanza communal odierna seia neida convocada conform alla constituziun, uscheia tgi ella seia cumpetenta da decider.

Tractandas:

01. Bavagnaint ed elecziun digls dombravouschs
02. Decisiun davart la constituziun e l'approvaziun digl contract da dretg da biagier tranter igl cumegn da Surses e la Nandro-Solar SA, tgi stò anc neir fundada, pertutgont la realisaziun digl implant fotovoltaic otalpin aint igl territori Bleis/Padasch e Cartas, Val Nandro
 - a) Preschentaziun e discussiun
 - b) Decisiun da prancepi davart igl consentimaint digl cumegn da lascher realisar igl implant fotovoltaic otalpin «Nandro-Solar» (*votaziun sot scrutini*)
 - c) Approvaziun digl contract da dretg da biagier (*votaziun sot scrutini*)
03. Project d'investiziun «sanaziun Veia Gravas a Tinizong»: dumonda per credit d'object da CHF 1'020'000.00
 - a) Preschentaziun e discussiun
 - b) Approvaziun
04. Project d'investiziun «sanaziun Veia Barnagn»: dumonda per credit d'object da CHF 440'000.00
 - a) Preschentaziun e discussiun
 - b) Approvaziun
05. Dumonda dalla Cadotsch Malergeschäft GmbH cun sedia a Savognin da cumprar ena surfatscha da taragn da 1'319 m² ainten la zona d'industreia «Punt» a Cunter, giu dalla parcella nr. 5048 an possess digl cumegn da Surses
 - a) Preschentaziun e discussiun
 - b) Approvaziun
06. Diversas infurmaziuns
07. Varia

Cunter la glista da tractandas na vignan fatgas nignas objecziuns, uscheia tgi chella vala scu approvada.

Scu dombravouschs vignan proponias ed eligias sainza cuntervouch Ivan Florinet, Nicolin Thomann, Marco Guetg, Carlo Giovanoli, Ursus Sonder, Stefan Demarmels, Sandra Baltermia, Enrico Carisch, Mario Steier e Flavio Guetg.

2. Decisiun davart la constituziun e l'approvaziun digl contract da dretg da biagier tranter igl cumegn da Surses e la Nandro-Solar SA, tg'ò anc neir fundada, pert. la realisa-ziun digl implant fotovoltaic otalpin aint igl territori Bleis/Padasch e Cartas, Val Nandro

Igl mastral daclera tgi cun la strategia d'energeia 2050 viglia la Svizra garanteir en provedimaint d'energeia regenerabel e neutral digl punct da vista dallas emissiuns da CO₂, tgi sa basa betg ple sen combustibels fossils: la schinumnada decarbonisaziun. La dumonda per energeia electrica vigna anc a crescher an futur. Igl prievevel d'en'eventuala mancanza d'energeia exista surtot igl anvien. Percheigl seiigl indispensabel d'amplifitgier indrezs da produenziun regenerabels cun sa concentrar sen la produenziun d'electricitad durant igl anvien. An chest connex constatescha igl mastral er tgi vigna savens detg, tg'ins duess nizigier gl'amprem igl potenzial solar sen tetgs e fatschedas da bietgs existents e betg utilizar grondas surfatschas libras. An chel gro seiigl pero d'esser cunsciain tgi dovra betg angal gl'egn u l'oter, mabagn tant l'egn scu l'oter per contanscher la fegnameira d'ena bilantscha neutrala da CO₂. Cun igl project Nandro-Solar dad ewz ins vigna siva alla politica d'energeia naziunala per contanscher chella fegnameira. Tant igls promotours scu er igls adversaris digl project solar vegian alla fegn finala la madema fegnameira, numnadamaintg mantigneir la nateira. Tar chel tema emoziunal stetta percheigl aint igl center la dumonda digl nez versus la protecziun.

Pinavant infurmescha igl mastral er, pertge tg'igl possess dallas alps seia ansomma registro aint igl register funsil segl nom dalla Corporaziun d'alp Val Nandro. Cun la fusiun digls cumegns an Surses seia chel scopo ansasez betg ple do, percheigl vegia igl cumegn er vurdo cun la corporaziun, tgi lezza ceda igl taragn necessari pigl projec "Nandro-Solar" per en priesch simbolic dad 1 franc.

Alla fegn infurmescha igl mastral tgi tenor contract da dretg da biagier cun la Nandro-Solar SA possa igl cumegn chintar cun en'indemnisaziun annuala minimala da CHF 400'000.00 ed en'indemnisaziun maximala da CHF 660'000.00. Chegl naturalmaintg sot la resalva tg'igl project possa neir realiso scu previa.

Siva las infurmaziuns generalas davart igl project cun menziunar igls avantatgs e disavantatgs digl project ord vista digl cumegn, surdat igl mastral igl pled a Daniel Bürgler, manader da project dad ewz. Chel preschainta igl project an detagl cun declarar pertge tg'igl territori a Bleis/Padasch e Cartas seia optimal per realisar en implant solar otalpin. Ultra da chegl seiigl er previa da biagier chel implant cun caschunar schi pac disturbi e canera scu pussebel per la gliout tgi seia a Radons.

Alla fegn dallas explicaziuns da Daniel Bürgler peglia igl mastral anavos igl pled e derva la discussiun. Dalla pussebladad da s'externar tigl project fon adiever 7 votantas e votants. Da chels è angal egn tgi sustigna igl project. Igls oters s'expriman ancunter igl project.

Resumaziun dalla discussiun:

- I vign sa fatg chitos tge tgi capeta cugls panels solars eneda tg'igl implant ò da neir sbuo. Energeia seia bagn impurtanta ma betg per mintga prietsch. Igl project preschento seia bler mengia grond. Ins duess pitost antschever a spargner energeia.
- Tar l'energeia solara vigna savens baito dad "energeia verda". Sch'ins considerescha la surfatscha da taragn tg'ins vegia d'unfreir pigl project e la labour per la construcziun da tal, ins possa tenor igl votant pero betg baitar dad "energeia verda". La sperdita da taragn na stetta an nigra relaziun cun igl retgav.
- Igl Surses veiva digl turissem e la nateira seia igl noss bagn igl pi impurtant. Ord vista dall'organisaziun turistica na dettign nigra garanzeia tgi cun igl project "Nandro-Solar" vigna svilupp igl turissem e las pendicularas a Radons.
- Igls giasts tgi vignan a Radons steman la nateira intacta e la chietezza. Igl project digl implant fotovoltaic grond planiso na geia betg a pro cun las valetas dalla nossa destinaziun da vacanzas.
- Igl implant solar planiso a Radons seia enorm grond. L'investiziun ainten l'energeia solara seia la terz schleta ord vista monetara. Schi tot igls projects tgi seian planisos vignan er realisos, ins vegia d'eir or digl fatg tgi na seia mianc pussebel da furneir tot l'energeia. Igl cumegn vegia gio unfria la vischnanca da Marmorera per la produenziun d'energeia.
- Nigns raps digl mond possan ramplazzar la nateira. I seia troula tg'ins viglia ansomma realisar en tal project.

- La confederaziun subvenziunescha implants solars gronds, ma la rentabilitad seia tuttegna betg dada. Ultra da chegl vign sa dumando schi seia propia inditgia da biagier ossa implants solars gronds, percheigl tgi la tecnologia solara seia forsa mianc anc sviluppada avonda. A chella dumonda *rasponda Daniel Bürgler* tgi la confederaziun subvenziunescha 60% dallas investiziuns betg cuvertas. Actualmaintg ins geia or da chegl, tgi la rentabilitad na seia betg dada. Ord vista dad ewz ins seia tuttegna persvadida dalla tecnologia solara ed er persvadida tgi chella tecnologia seia impurtanta per contanscher la siertad da provedimaint. Er el seia dall'idea tgi la tecnologia solara seia betg anc perfecziunada e tgi chella vigna sviluppada venavant.
- En votant recumonda d'acceptar la proposta dalla suprastanza communal. El vegia tgapientscha pigls interess particulars. Ma an relaziun seia pertutgeida anghal ena fitg pitschna part dalla populaziun da chel project ed er la canera seia giustifitgibla. Tenor el na seiigl betg prudent da renunztgier ad antradas annualas da 0.5 miu. francs. Perveia dalla canera durant 3 onns vigna Radons betg ad eir sot.

Siva la discussiun surdat igl mastral igl pled a Philippe Heinzer, commember dalla direcziun dad ewz. Chel sa stgisa tg'igl project vegia mess la populaziun sen ena deira prova. Chegl seia betg sto igl intent dad ewz. La confederaziun vegia delibero igl solarexpress cun l'intenziun da stgaffair las cundiziuns da basa per reager spert sen la mancanza d'energeia. Per ewz seia chegl en'incumbensa da s'angascher per tgi la Svizra vegia er an futur avonda energeia. Ewz seia sto transparent davent dall'antschatta e vegia involvo tot igls pertutgias schi bagn scu pussebel ainten la projectaziun. Uscheia ins vegia redimensiuno igl project ed ampruo da cattar ena veia per en'utilisaziun dopla, uscheia tgi ena pasculaziun digls animals fiss pussebla er an futur. Ord sia vista seia igl project en cumpromiss acceptabel. Ossa vegia igl suveran da decider. Per cass tg'igl cumegn da Surses vegia igl curasch da pansar er per las proximas generaziuns, alloura seia ewz gugent pront da realisar e mantigneir igl implant.

Er igl mastral scadut Leo Thomann survign igl pled e sa fò ferm pigl project. Scu mintga project vegia er igl project Nandro-Solar avantatgs e disavatatgs. Per la suprastanza communal predomineschan dantant cleramaintg igls avantatgs. Tots tgi seian ancletgs tgi dovra en svilup a Radons. Cugl project preschaint ins possa betg garanteir tgi detta chel svilup, las schanzas seian pero an mitga cass pi grondas cugl project tgi sainza igl project. Er l'indemnisaziun seia impurtanta pigl cumegn. Igl basigns d'energeia vigna a crescer an futur. Nous tots seian dumandos da s'angascher per impedeir ena mancanza d'energeia.

Alla feugn surpeglia igl mastral an uffezi puspe igl pled ed infurmescha tgi la suprastanza vegia mano discussiuns intensivias e seia adegna stada premurada da pasar giu tot las schanzas anvers igls riscs e da tot las gruppas d'interess. Siva chell'examinaziun digls interess seia la suprastanza persvadeida tg'igl project vegia duple schanzas pigl cumegn tgi riscs. Cun realisar igl project mossa igl cumegn dad esser solidaric cun prestar en sarvetsch per la siertad digl provedimaint dalla Svizra e tgi nous seian prontos da piglier a mangs en project da generaziuns.

Resultat dalla votaziun tgi vign manada sot scrutini:

Ancunter la proposta dalla suprastanza decida la radunanza communal

1. cun 177 vuschs cunter 378 vuschs da negar igl dretg da lascher realisar en implant fotovoltaic grond aint igl territori Bleis/Padasch e Cartas, Val Nandro (decisiun da prancepi)
2. cun 184 cunter 370 vuschs da negar igl contract da servitut preschaint conc. la costituziun d'en dretg da biagier tranter igl cumegn da Surses e la Nandro-Solar SA, tg'ò anc da neir fundada, per la parcella nr. 7322 cun ena surfatscha da radond 525'000 m2 aint igl territori Bleis/Padasch e per la parcella nr. 7321 cun ena surfatscha da radond 140'000 m2 aint igl territori Cartas

3. Project d'investiziun «sanaziun Veia Gravas a Tinizong»: dumonda per credit d'object da CHF 1'020'000.00

Suprasant Romeo Poltera infurmescha tgi la cuvreida dalla Veia Gravas a Tinizong seia donnageda fitg ainten blers lis e vegia contanschia la sia dirada da veta. Er la drenascha dalla surfatscha dalla veia seia manglousa sen l'antiera lunghezza, uscheia tgi seia necessari da sanar chella veia. I seia previa da renovar cumplettamaintg igl ampren tschancung dalla Veia Gravas

cun ena lunghezza da 263 m e d'igl cuvreur cun asfalt da dus rasadas, tgi seia concepia pigl grond peis digl traffic da camiuns. Igl amprem tschancung dalla veia vigna schlargea sen 4.50 m. Tenor basigns vignan pinavant er renovos ed amplifitgias igls conducts dallas ovras tgi seian aint igl corp dalla veia. La part dalla veia agricola vigna sanada lò, noua tgi seia basigns. Surtot la drenascha dalla surfatscha dalla veia vigna optimada, infurmescha suprastant Romeo Poltera. Igl amprem toc da chel tschancung cun ena lunghezza da radond 40 m vigna franco cun ena cuvreida d'asfalt d'ena rasada.

Igls costs per las lavours preveidas montan tenor la stema da costs a CHF 1'020'000.00 (veia: CHF 510'000.00; ava persa: CHF 170'000.00; electricitad: CHF 150'000.00; provedimaint d'ava: CHF 190'000.00). L'exactezza da costs monta a +/- 20%. Las carascheias tenor igl index digls costs da construcziun digl Uffezi federal da statistica (regiun gronda Svizra orientala) anfignen la finiziun dalla construcziun na seian betg calculadas ainten la stema da costs e possan neir fatg valeir.

Discussiun:

Dalla discussiun na vign betg fatg adiever

Resultat dalla votaziun:

Sen proposta dalla suprastanza decida la radunanza communal cun 391 cunter 8 vuschs d'approvar igl credit da CHF 1'020'000.00 per renovar la Veia Gravas a Tinizong. La suprastanza communal vign incumbensada a madem taimp cun l'execuziun.

Igl conclus dalla radunanza communal sottastat agl referendum facultativ.

4. Project d'investiziun «Renovaziun dalla veia communal Veia Barnagn a Savognin»: dumonda d'en credit d'object da CHF 440'000.00

Suprastant Romeo Poltera infurmescha tg'igl amprem tschancung dalla Veia Barnagn anfignen tigl lai seia bagn an rap e na stoptga betg neir renovo. Siva dalla sparteida da chella veia d'access anfignen tar igl kiosk demossa la cuvreida dalla veia considerabels defects e per part na seia ella mianc ple avantmang. Er la drenascha dalla surfatscha dalla veia sur la spatla funcziunescha angal per part. Siva digl kiosk anfignen tar la punt sur la Gelgia tgi magna a Riom seia la veia concepeida scu veia naturala cun cuvreida da gera. Tenor igl plan general d'avertura seia la veia defineida sen l'antiera lunghezza scu veia agricola, cun excepziun digl amprem tschancung anfignen tar igl lai. Ultra digl taragn agricol equipescha la veia er la zona per stabilimaints ed implants publics tgi sa catta da tottas dus varts dalla veia anfignen siva digl pumprack, daclera igl suprastant.

I seia previa da renovar la Veia Barnagn davent digl lai anfignen tar igl pumprack d'ena lunghezza da 416 m. La veia vigna schlargeda sen 3.00 m e vigna fixada cun ena cuvreida d'ena stresa tgi porta/corva. Pinavant vignan amplifitgias l'illuminaziun dallas veias ed igl indrez digls beischels per la drenascha.

Igl sectour restant a parteir digl pumprack anfignen tar la punt cunter Riom vigna renovo pi tard an cumbinaziun cun la sanaziun dallas veias da migliuraziun a Savognin.

Igls costs per las lavours preveidas montan tenor stema da costs a CHF 440'000.00 (veia: CHF 394'000.00; ava persa: CHF 11'000.00; electricitad: CHF 35'000.00). L'exactadad digls costs monta a +/- 20%. Las carascheias tenor index digls costs da construcziun digl Uffezi federal da statistica (regiun gronda Svizra orientala) anfignen la finiziun dalla construcziun na seian betg calculadas ainten la stema da costs e possan neir fatg valeir.

Discussiun:

Dalla discussiun na vign betg fatg adiever.

Resultat dalla votaziun:

Sen proposta dalla suprastanza decida la radunanza communal cun 389 cunter 18 vuschs d'approvar igl credit da CHF 440'000.00 per renovar la Veia Barnagn a Savognin. La suprastanza communal vign a madem taimp incumbensada cun l'execuziun.

5. Dumonda dalla Cadotsch Malergeschäft GmbH cun sedia a Savognin da comprar ena surfatscha da taragn da 1'319 m2 ainten la zona d'industrieia «Punt» a Cunter, giu dalla parcella nr. 5048, an possess digl cumegn da Surses

Suprastant Romeo Poltera infurmescha tgi Alexander Cadotsch, igl magnafatschenta ed associia dalla Cadotsch Malergeschäft GmbH, vegia l'intenziun da construeir ena nova halla da fabricaziun cun integrar en local da sprizzar, sen ena part dalla parcella nr. 5048 an possess digl cumegn. La parcella seia ainten la zona d'industrieia Punt a Cunter e vegia ena surfatscha da 1'319 m2. Per la compra da taragn ainten la zona d'industrieia vegia la suprastanza communal gia fixo las cundiziuns generalas gio pi bod a caschung d'oters affars da compra. Igl petent na viglia betg comprar l'antiera part restanta dalla parcella d'industrieia. An vista alla revisiun totala dalla planisaziun locala e l'angrondaneida dalla zona d'industrieia a La Gneida/Punt, preveida dalla suprastanza communal, possa neir tigneida anavos chella part restanta da radond 510 m2. Per cass tgi l'angrondaneida dalla zona d'industrieia na possa betg realisada, stoptga neir stipulada la cundiziun aint igl contract da compra, tgi la Cadotsch Malergeschäft GmbH vegia da comprar pi tard la surfatscha restanta da 510 m2 per las mademas cundiziuns fixadas. Chegl cuagl argumaint, tgi chella pitschna surfatscha na vess nign nez ple per igl cumegn, daclera Romeo Poltera.

La valeta commerciala dalla parcella ainten la zona d'industrieia monta tenor la stema uffiziala a CHF 50.00 per m2. La suprastanza vegia fixo igl prietsch da compra sen $\frac{4}{5}$ dalla valeta commerciala, chegl viglia deir CHF 40.00 per m2. Ultra digl prietsch per igl taragn vignan vetiers anc igls costs d'avertura da CHF 35.00 per m2, uscheia vegia igl interessent da paer en prietsch total da CHF 75.00 per m2. Tar ena surfatscha da 1'319 m2 sa resulta damai en prietsch da compra da totalmaintg CHF 98'925.00.

Las taxas da notariat e register funsil, la taglia da midada da mang scu er eventuels costs da termaziun e da misiraziun digl geometer dalla misiraziun funsila paian las parteidas da contract mintgamai mez a mez.

Igl petent seia nia infurmo dallas cundiziuns e seia ancletg cun chellas.

Discussiun:

Dalla discussiun na vign betg fatg adiever.

Resultat dalla votaziun:

Sen proposta dalla suprastanza decida la radunanza communal cun 423 vouchs cunter 1 vouch da vender alla Cadotsch Malergeschäft GmbH ena surfatscha da taragn da 1'319 m2 ainten la zona d'industrieia «Punt» a Cunter, giu dalla parcella nr. 5048, per igl prietsch da CHF 98'925.00.

6. Diversas infurmaziuns

Igl mastral

- infurmescha tgi perveia digls blers ed impurtants projects tgi la suprastanza vegia da tractar actualmaintg ins vegia betg anc savia tractar a fegn la moziun inoltrada digl deuto da Surses a caschung dalla radunanza communal digls 26 da zarcladour 2023. I seia previa da sottametter chella dumonda a caschung dalla proxima radunanza communal;
- infurmescha davart igls termins dallas ulteriouras radunanzas communalas igls 2024.
- dat en pitschen sguard anavos ainten las sias ampresas emdas digl sies uffezi.
- intimescha tant igls adversaris scu er igls aderents digl project Nandro-Solar da durmeir egna u dus notgs sur igl resultat da chesta seira e dad esser precaut tar eventualas declaraziuns anvers las medias.

7. Varia

Tar chella tractandan na vignan fatgs nigns votums or dalla radunanza communal.

Igl mastral sera la radunanza communal a las 23.10 cun angratzger per la participaziun e giaveischa a las persungas preschaintas en bung arrivo a tgesa.

Tinizong, igls

Igl mastral:

Igl actuar:

Daniel Wasescha

Beat Jenal